

TEDA PROJESİNDEN ÖNCE İNGİLİZCEYE TERCÜME EDİLEN TÜRK EDEBİYATINA AİT ESERLERİN SEÇİMİNDE ÖNE ÇIKAN HUSUSLAR*

*Secaattin TURAL***

ÖZET

Tercüme hareketlerinin medeniyetlerin oluşumunda büyük bir etkisinin bulunduğunu bilinmektedir. Türklerin özellikle İslam medeniyetine girdikten sonra Arapça ve Farsçadan, Tanzimat'tan hemen öncesinden başlayarak da Batı'dan yaptığı tercüme hatırladığında söz konusu tercüme faaliyetinin başka dillerden Türkçeye doğru bir seyir izlediği görülür. Dolayısıyla Türkçeden diğer dillere yapılan tercüme ve kültür ve medeniyetimizin kodlarının nasıl algılandığı meselesinin biraz ihmal edildiği gerçeğini kabul ederek bu konuyu seçtik. Çalışmamızda zorunlu bir kısıtlamaya giderek yalnızca İngilizceye çeviri tercihlerinde hangi hususların gözetildiği hakkında değerlendirmelerde bulduk. Bunların içinde tercüme gerçekleştiren ülkelerin mütercim veya yayınevlerinin "ideolojik" ya da "oryantalist" bakış açısıyla hareket edip etmedikleri ve yine buna bağlı olarak eserlerin edebi değerinin, yazarlarının popülerliklerinin ne derece rol oynadığı ile ilgili değerlendirmelerimiz oldu. Çalışmamızın sonunda verdiğimiz tercüme edilen eserlerin listesine bakıldığında yazarlarımızın belli bir kalitenin üstünde olsa da toplumcu-sosyalist kanatta yer aldığını görmekteyiz. Milliyetçi-muhafazakar ya da daha bilinen bir tabirle sağ ideoloji içinde değerlendirilebilecek yazarların sayısının yok denecek kadar az olması çalışmamızın "ideolojik" ve "oryantalist" bakış açıları başlıkları altında değerlendirilmesine neden olmuştur. Burada özellikle vurgulanması gereken bir husus ise Kültür Bakanlığının 2005'ten bu yana yürüttüğü bir proje olan TEDA'nın, yurtdışı yayınevlerinde Türk edebiyatına ait eserlerin yayımlanmasına verdiği desteği, herhangi bir ideolojik ayırım gözetmeksizin yerine getirmiş olduğudur. Bu nedenle biz de söz konusu çevirilerde uygulanan kriterleri 2005'a kadar yapılan tercümelemlerle sınırlandırdık.

Anahtar Kelimeler

Tercüme, edebiyat toplumcu, oryantalist, ideolojik.

* Makalenin Geliş Tarihi: 15.03.2016 / Kabul Tarihi: 30.07.2016

** Doç. Dr., Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
secaattintural@yahoo.com

TEDA PROJESİ¹

Konuya makale başlığında adı geçen TEDA (Türk Edebiyatının Dışa Açılımı) projesi hakkında kısa bilgi vererek girmek istiyoruz.² Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türk kültür, sanat ve edebiyatı ile ilgili eserlerin Türkçe dışındaki dillerde yayımlanmasına destek projesi olan TEDA, 1940'lı yıllardaki Tercüme Bürosu'nun tersine çevrilmiş bir yapılanması olarak kabul edilebilir.³ 2005 yılında hayata geçen bu projeye bakanlık, yurtdışında yayımlanacak eserlerin seçiminde, yayımlanmasında yayınevi ve yazarlara destek vermeyi amaçlamıştır. Giderek küreselleşen ve küçülen bir dünyada yazarlarımızın dile getirebileceği duygu ve düşüncelerin insanlığın ortak mirasını daha da zenginleştirebileceği ve kültürel alışverişin etkin tarafında olma fırsatını yakalayabileceğimiz noktasında bu proje hayli hayati öneme haizdir. Ayrıca bu projenin daha önceki dönemlerde ideolojik, sendikal ilişkiler, yurtdışı bağlantıların zayıflığı yüzünden başka dillere çevrilme imkanından faydalanamayan yazarlarımızın önünü açtığını da söylemeliyiz. Zaten 2005-2015 yılları arasında edebi, popüler ayrımı yapılmaksızın farklı ideolojilere sahip yazarlara ait 1755 eserin 64 farklı ülkede yayımlanması, bu projenin önemini bir kanıtı olarak yorumlanabilir.

Giriş

Kültür tarihimize baktığımızda ağırlıklı olarak başka dillerden Türkçeye doğru bir tercüme hareketinin kendini gösterdiği bilinmektedir. Bu da farklı medeniyetlerin etkisinde gelişen Türk kültürü için olağan bir durum sayılmalıdır. Söz konusu medeniyetlerin etkisinde kendini inşa etmeye çalışan bir millet için tercümeleme önemi de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle Türkçeden İngilizceye tercüme edilen eser ve yazarlar hakkında değerlendirmede bulunmadan önce özellikle edebiyat

¹ Bu makale İngiltere Oxford Üniversitesi'nde 2011'de yaptığımız bir projenin daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış bölümüyle bağlantılı olarak kaleme alınmıştır.

² Proje hakkında bilgi için bkz. www.teda.gov.tr.

³ Geniş bilgi için bkz. Yakup Koç, *Cumhuriyetten Günümüze Çeviri Faaliyetleri ve Teda Projesi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2010. (Basılmamış Uzmanlık Tezi)

bağlamında tercüme faaliyetleri üzerinde bilgi vermenin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Hilmi Ziya Ülken'in ufuk açıcı tespitiyle hakikaten de “uyanış devirleri” aslında tercüme hareketleriyle başlar. Onun deyişiyle” medeniyetin sürekli açılış yolu üzerindeki bütün esaslı uyanış hareketleri bu suretle her şeyden önce birer büyük tercüme devri ile başlamış ve Eski Yunan uyanışı Anadolu, Fenike, Mısır tercüme hareketleriyle, Türk Uygur uyanışı Hint, İran, Nesturi tercüme hareketleriyle gerçekleşmiştir.”⁴ Yine İslam dünyasının Abbasiler dönemindeki tercüme hareketiyle Eski Yunan felsefesi ile tanıştığı ve Batı'yı da uzun zaman önce yitirdiği Greko-Romen kökleriyle tanıştırdığı da bilinen bir gerçektir. Tercüme hareketleri farklı kültür ve medeniyetleri birbirine yaklaştıran, kaynaştıran, tanıştıran bir özelliğe sahip olduğu gibi tam aksine farklılıkları derinleştiren bir reddiyeyi de beraberinde getirebilir. Fakat her ne olursa olsun tercüme faaliyeti bir milletin kültürünü zenginleştirici unsurlar taşıdığı için vazgeçilmez bir kaynak özelliği taşır.

Türkler nasıl ki İslam medeniyetine girdikten sonra Arap-Fars literatürünü tercüme etmeye ve benimsemeye başlamışsa, 18.yy'dan itibaren o güne kadar kendilerinden daha aşağı gördükleri bir medeniyet olan Batı'nın üstünlüğünü yavaş yavaş kabul ederek, bu değişimin sebeplerini arama noktasında önce askeri sonrasında bilim ve kültür alanına sıçrayan bir tanıma faaliyetine girişmişlerdir. Henüz imparatorluk gururunun kırılmadığı fakat farklı bir medeniyetin gücünün sezilmeye başlandığı bir dönem olan 17. yy'da Katip Çelebi, bir asır sonra Lale devrinde Damat İbrahim Paşa'nın nezaretinde Yanyalı Esad ve İbrahim Müteferrika'nın Batı dünyasında olup bitenleri tanıtmaya ve anlamaya yönelik tercüme faaliyetleri bu kapsamda değerlendirilebilir.⁵ Fakat bizi asıl ilgilendiren nokta edebiyat dünyamızın serencamıdır. Zira bilindiği gibi modernleşme maceramızın asıl itici ve yürütücü kuvveti edebiyattır. Özellikle Tanzimat'tan bu yana Şinasi ve

⁴ Hilmi Ziya Ülken, “Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü”, *Dün ve Yarın*, İstanbul 1935, s. 19.

⁵ Nevşehirli Damat İbrahim Paşa 25 kişilik bir tercüme heyeti kurdurarak Arapça'dan önemli eserleri tercüme ettirmenin yanında Yanyalı Esad Efendi'ye Aristo'nun “Fizik” adlı kitabını tercüme ettirmiştir. Elimizde bu kitabın ilk üç cildi olduğunu hatırlatalım. Bu konuda bkz. Adnan Adıvar, *Osmanlı Türklerinde İlim*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1970. Ayrıca bkz. Taceddin Kayaoğlu, *Türkiye'de Tercüme Müesseseleri*, Kitabevi, İstanbul 1998.

Namık Kemal başta olmak üzere hemen bütün yazarlarımız aynı zamanda Batılılaşma hareketlerinin ana aktörleridir. Dolayısıyla Batı'dan tercüme edilen ilk eserlerin önemli bir bölümünün edebi alana ait olması tesadüf değildir. Türk modernleşmesi felsefi ve bilimsel çerçeveden çok edebi alanda kendini ifade ettiği için, “anlama” faaliyeti” “sevme-nefret etme” düalizmine sıkışıp kısır bir gelişim göstermiş ve bir medeniyet krizi ile sonuçlanmıştır. İşte söz konusu ediplerimize baktığımızda hemen hepsinin Batı dili öğrendikten sonra yeni tanıdıkları bu medeniyetin ışığını bize getirmek için tercüme yapmaya giriştiklerini görüyoruz. 1821’de kurulan Tercüme Odası’nın aynı zamanda Batı dünyası ile kurulan bağın ana üssü olduğunu biliyoruz. Dönemin birçok aydını burada ve diğer kalemlerde özellikle Fransızca öğrenerek Batı düşüncesi ve edebiyatıyla tanışmışlardır. Şinasi, Namık Kemal, Ahmet Vefik Paşa, Münif Paşa, Ziya Paşa, Ali Paşa, Yusuf Kamil Paşa gibi edip ve devlet adamlarını burada sayabiliriz. Şinasi’nin “Tercüme-i Manzume”si (1859), Münif Paşa’nın Voltaire, Fenelon, Fontenelle’den çevirilerin yer aldığı “Muhaverat-ı Hikemiye”si (1859) Yusuf Kamil Paşa’nın “Telemak”(1862) çevirisi, yine Victor Hugo’nun “Les Miserables”i Münif Paşa tarafından hülasa edilerek Hikaye-i Mağdurin” (1862), daha sonra Şemseddin Sami tarafından “Sefiller” (1879) adıyla çevrilmiştir. Ahmet Lütfi Efendi’nin Arapça’dan çevirdiği “Robinson Crusoe” (1864), romanının yanı sıra Paul ve Virgine (1873), Monte Kristo Kontu (1873), Micro-mega, Atala gibi Batı edebiyatına ait eserler 1860-1875 yılları arasında Türk romanının doğuşuna zemin hazırlayan önemli tercümeledir.⁶ Bunun yanında kitap boyutunda olmasa da şiiri çevirilerinin de kendini göstermeye başladığını söyleyebiliriz. Burada dikkat çeken en önemli husus, söz konusu eserlerin Avrupa’da miadını doldurmakta olan Romantizm akımına ait olmalarıdır. Halbuki o yıllarda romanda Realizm şiirde ise Sembolizm akımı Avrupa’da hüküm sürmektedir. Balzac, Stendhal, Flaubert, Baudelaire, Verlaine gibi isimler yazarlarımızın dikkatini çekmemiştir. Bunu bir yandan edebi seviyelerine, bir yandan da romantizmin aşırı duygusallığı ve maceraya

⁶ Geniş bilgi için bkz. Mustafa Nihat Özön, *Türkçede Roman*, İletişim Yayınları 2. bs., İstanbul 1985, s. 115-143. Ahmet Hamdi Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, 23. bs., İstanbul 2013, s. 286. Ali Budak, *Batılılaşma ve Türk Edebiyatı*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2008, s. 480-501. İnci Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat’tan Cumhuriyete*, Dergah Yayınları, İstanbul 2006, s. 177-184.

uygun yapısının okumayı sevdirmeye ve alışkanlık kazandırabilmeyi kolaylaştırıcı özelliğine bağlayabiliriz. Bir diğer önemli nokta da Romantizmin sosyal, siyasi, ahlaki kavramları ifade etmeye uygun bir akım olduğudur.

Cumhuriyet döneminde Tanzimat'tan bu yana süregelen ikilem sona ermiş ve yeni kurulan devlet yönünü tamamen Batı'ya dönmüştür. Özellikle 1940 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in kurduğu "Tercüme Heyeti"nin oluşturduğu "Tercüme Bürosu"nun yapmış olduğu çalışmalar oldukça önemlidir.⁷ Nurullah Ataç'ın başında bulunduğu bu ekip bir yandan "Tercüme" dergisini çıkarmış, bir yandan da Batı ve Doğu klasiklerinden bini aşkın eseri dilimize kazandırmıştır. Adeta bir devlet politikası haline gelmiş bulunan Batılılaşmanın kültür ve edebiyat alanında ete kemiğe bürünmesi anlamına gelen bu hareket, Eski Yunan ve Roma edebiyatını temel alan bir anlayışla hareket etmiştir. Batı medeniyetinin köklerinin Eski Yunan ve Roma medeniyeti olduğunu kabul eden bu çevre, Türkiye'nin de benzer bir süreçten geçmesi gerektiğini söyleyerek, söz konusu medeniyetlerin temel eserlerini çevirmeye başlamış ve bunu İngilizce, Almanca, Fransızca başta olmak üzere diğer Batı dillerinden çeviriler izlemiştir. Doğu klasiklerinden çeviriler ise genellikle "Hümanizm" anlayışı içinde değerlendirdikleri ve devletin resmi din anlayışını temsil eden "erken dönem modernistleri" olarak gördükleri yazarlara aittir. Mevlana, Hafız-ı Şirazi, Cami gibi isimleri buna örnek olarak verebiliriz. Doğu klasikleri başlığı altında yayımlanan isimler yalnızca İslam değil, Çin, Hind gibi coğrafyaları da kapsamaktadır. Batı ve Doğu klasiklerini tercüme hareketi politik ve ideolojik bir amaca hizmet etse de sonuç itibarıyla tercümenin nasıl olması gerektiği, mütercimlerin niteliği, telif haklarının nasıl alınacağı ya da hangi eserlerin tercümelerde tercih edileceği, bu konuda uzmanlaşmanın nasıl sağlanacağına ilişkin çalışmaların ortaya çıkmasını sağlaması yönünden hayli önemlidir.

TEDA Öncesi

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler ve yaptığımız değerlendirmelerde bir hususun gözden kaçmadığını söyleyebiliriz. O da bahsini ettiğimiz tercüme hareketlerinin hemen hepsinin başka dillerden Türkçeye yapılmış olmasıdır. Türkçeden diğer dillere yapılan tercümelerin serencamı ise asıl konu-

⁷ Koç, *a.g.e.*, s.35-44. ayrıca bkz. Kayaoğlu, *a.g.e.*

muzdur. Bu çalışmamızda zorunlu bir kısıtlamaya giderek yalnızca İngilizce çeviri tercihlerinde hangi hususların gözetildiği hakkında değerlendirmelerde bulunacağız. Bunların içinde tercümeyle gerçekleştiren ülkelerin mütercim veya yayınevlerinin “ideolojik” ya da “oryantalist” bakış açısıyla hareket edip etmedikleri ve yine buna bağlı olarak eserlerin edebi değerinin, yazarlarının popülerliklerinin ne derece rol oynadığı ile ilgili değerlendirmelerimiz olacaktır. Çalışmamızın sonunda tercüme edilen eserlerin listesine bakıldığında yazarlarımızın belli bir kalitenin üstünde ve toplumcu-sosyalist kanatta yer aldığını görmekteyiz. Milliyetçi-muhafazakâr ya da daha bilinen bir tabirle sağ ideoloji içinde değerlendirilebilecek yazarların sayısının yok denecek kadar az olması çalışmanın “ideolojik” ve oryantalist” bakış açıları başlıkları altında değerlendirilmesini beraberinde getirmiştir.

İdeolojik bakış

Yayıncılığın kapitalist doğasının getirdiği zorluklara baktığımızda şunlardan bahsedilebilir: Çeviriyi gerçekleştirecek bir yayınevinin bulunması, bu yayıneviyle ilişki kuracak bir menajer, çevirmen bulunması, eserin pazarlanma süreci. Bahsini ettiğimiz olgular edebi değere sahip olduğu şüphe getirmez bir eserin çevrilememesi için yeter de artar bile. Zaten bu nedenle devlet destekli TEDA projesinin önemine dikkat çekmiştik. Yani bir Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal çevirisinin yurtdışında hazır bir ideolojik karşıtlığı bulunmadığı sürece çevrilmelerinin zor olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca söz konusu yazarlarımızın tarihimize özgü bir modernleşme macerasının getirdiği sancuları ve meseleleri dile getirdikleri hatırlandığında akademik çevreler dışında ilgi görmesi ve tercüme edilebilme ihtimallerinin fazla olmadığını kabul etmeliyiz. Dolayısıyla Nazım Hikmet ve Yaşar Kemal başta olmak üzere evrensel bir ideolojiye dayanan toplumcu eserlerin böylesi bir hazır kitleye hitap etmelerinin çevrilmelerinde bir kolaylığı da beraberinde getirdiği söylenebilir.

Çalışmanın sonunda verdiğimiz listeye bakıldığında çevirilerde göze çarpan en önemli husus, seçilen yazarların çoğunluğunun Toplumcu görüşe sahip olmalarıdır. Türk edebiyatının dışa açılımında sosyalist çevrelerin yurtdışı ile kurdukları sıkı bağların bunda rol oynamış olduğunu söyleyebiliriz Sosyalist düşüncenin evrensel boyutu hesaba katıldığında

bunun normal bir süreç olduğu da kabul edilmelidir. Özellikle Nazım Hikmet'in komünizm propagandası dolayısıyla Türkiye'de bir dönem hapse girmesi ve dünyada bunun oldukça ses getirmesi, salıverilmesi için yapılan kampanyalar, dünyanın önde gelen yazarlarının bu konudaki girişimleri Türk toplumcularının yurtdışında erken dönemlerde kurduğu ilişkilerin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Bu anlamda Nazım Hikmet'in eserlerinin başka dillere -listede göreceğiniz yoğunlukta- çevrilmiş olmasının nedenleri da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Yalnız bu demek değildir ki Nazım Hikmet'in eserleri edebi değere sahip değildir. Ancak Türk edebiyatında en az onun kadar değerli başka yazarlarımızın listede bulunmayışı bizi bu değerlendirmeyi yapmaya mecbur bırakmıştır. Nazım Hikmet'in siyasi mücadelesi, ait olduğu dünya görüşü, bir romana konu olacak romantik imgeli maceralı hayatı yurtdışında tanınır ve okunur olmasını kolaylaştıran etkenlerdendir. Türk edebiyat eleştirisinin Cumhuriyet döneminin ikinci yarısından itibaren Marksist eleştiri yöntemini benimseyen yazarlarca oluşturulduğunu hatırlarsak bu desteğin içerdeki aktörlerinin payını da hatırlamış oluruz. Toplumcularımızın Türk aydınının elit diyebileceğimiz bir kesimini oluşturmaları, yabancı dil bilme ve bunun getirdiği dünya ile entelektüel ilişki kurmadaki becerilerini de burada unutmamalıyız.

Tercüme sayısında Nazım Hikmet'le yarışan bir diğer yazarımız da Yaşar Kemal'dir. Eşi Thilda'nın Yaşar Kemal'in mütercimi olması gibi bir avantajının yanı sıra söz konusu ideolojik tercihlerin de büyük rol oynadığı görülmektedir. Yaklaşık 15 eserinin İngilizceye çevrildiğini düşünürsek bu üretken kalemimizin yurtdışında akla gelen ilk Türk yazarlardan biri olmasının nedenlerini anlayabiliriz. Hatta adı Nobel'le hiçbir Türk yazarda olmadığı kadar çok anılmıştır. *İnce Memed* başta olmak üzere çevrilen romanlara yapılan yorumlarda dikkat çeken en önemli husus epik bir anlatıma sahip olması, bir kültürler ve medeniyetler coğrafyasının kesişim yeri olan Anadolu'nun kadim geleneklerini işlemesi, folklorik malzemeye elverişli bir destan dili kullanmış olmasıdır. Aslında bu saydığımız unsurlara oryantalist bakış açısında yer vereceğiz. Bizi şimdilik şu hususlar ilgilendiriyor. Bunlar da Çukurova bağlamında feodal bir düzenin varlığına dikkat çekilmesi, "ağalık" sisteminin getirdiği adaletsizliğin öne çıkarılması, köylülerin gördüğü zulümler ve bunların neden olduğu Anadolu'nun geri kalmışlığına yapılan vurgu. Köy romanlarının klişelerinin daha edebi bir

dilde üretildiği romanlarıyla Yaşar Kemal, Toplumcu edebiyatın önde gelen kalemlerindedir. Ünlü Amerikalı sosyalist yönetmen Elia Kazan'ın ifadesiyle Homeros geleneğinin temsilcisi olan Yaşar Kemal'in asıl önemi ezilen insanların sesi olmasıdır.⁸ *İnce Memed* ise bu sömürüye karşı soylu direnişi temsil eden ve Toplumcu edebiyatta sıkça gördüğümüz olumlu kahraman tipinin bir örneğidir. Romantik imgelerle örülü eserlerinin çevirilerinde hemen her yabancı eleştirmen aynı noktaları öne çıkarmış ve bir dönem (1950) komünizm propagandası yapmaktan tutuklandığına vurgu yapmışlardır.⁹ Yine benzer şekilde Mahmut Makal'ın *Bizim Köy* (1950) adlı eserinin de "A Village In Anatolia"(1954) adıyla çevrilirken, yazarın komünizm propagandası yapmaktan tutuklandığı bilgisi hayli önemlidir. Konu hakkında yeterli değerlendirmelerde bulunduğumuz için Aziz Nesin, Orhan Kemal, Haldun Taner, Kemal Bilbaşar gibi isimlere de benzer biçimde yaklaştığımızı söylemekle yetineceğiz.

Bunun yanında doğrudan doğruya Toplumcu olmasa da gerek yazarların kimliği gerekse eserlerin işlemiş oldukları temaların söz konusu görüşe uzak olmamaları, bir başka deyişle toplumcu olmasa da sosyalist dünya görüşünün bireyin iç çatışmalarına indirgendiği modernist ya da popüler imgelerin kullanıldığı eserler de "çeviri kanonu"nun ideolojik tercihleriyle bağlantılıdır. Burada "çeviri kanonu"ndan kastımız çevirilerde sosyalist-toplumcu isimlerin öne çıkmış olması dolayısıyladır. Ancak söz konusu eserlerin edebi değere sahip olmadıkları noktasında herhangi bir olumsuz görüş belirtmediğimizi tekrar söylemeliyiz.

⁸ Yaşar Kemal'in "They Burn the Thistles" (İnce Memed II) romanı için kitap kapağında yer alan bir yorumdur. Gerek çevirmen gerek arka kapakta verilen yorumlarda da benzer özellikler vurgulanmıştır. "The Times, The Guardian" gibi gazete küpürlerini buna örnek verebiliriz. (bkz. a.g.e. kitap kapağı)

⁹ Makalede verilen listede yer alan kitapların hepsinde Yaşar Kemal'in hayatının yer aldığı bölümlerde onun komünist suçlamasıyla hapse girdiği ve eserlerinde İslamiyetten önceki Anadolu'nun tarih öncesi geçmişiyle okuyucuyu buluşturan bir destan şairi olduğuna vurgulanmıştır. Buradaki destan çağının rasyonel anlamın tezadı olduğunu kabul edersek ideolojik bakıştan çok oryantalist gözün daha ön planda olduğunu düşünebiliriz.

Oryantalist Bakış

Burada oryantalist bakış açısının iki farklı kullanımının olduğunu vurgulamak gerekir. İlk kullanımımız sözlük anlamıyla ilgilidir. Yani oryantalizm kelimesiyle Batı dünyasının Doğuya ait çalışmalarını kast etmekteyiz. Diğer anlamı ise Batı'nın ürettiği hayali bir Doğu imgesidir. Aslına bakılırsa her iki anlam da çoğu kez iç içe geçmiştir ve birbiriyle bağlantılıdır. Oryantalizm dendiğinde akla ilk gelen isim olan Edward Said'in deyişiyle "Oryantalizm, Doğu'yu konu edinen kurumların tamamı, verilen beyanlar, takınılan tavırlar, yapılan benzetmeler, bir cins öğretisi, yönetim biçimi. Batı'nın üstünlük sürdürme gayreti ve Doğu üzerinde hakimiyet kurma çabasıdır."¹⁰ Bu bağlamda E. J. Gibb'in 1882'de yayımladığı "Otoman Poems" adlı antolojisi her iki türlü de yorumlanabilir. Osmanlı şiiri üzerine bilgi verirken bir bilim adamı kimliği takınırken, bir yandan okuyucunun Doğu imgesini canlandıracak örnekleri seçmekte bir yandan da bu şiirlerin toplumdaki kopuk olduğu tezini ileri sürerek Namık Kemal'den başlayan ve Cumhuriyet döneminde devam eden bir tezi savunmaktadır.¹¹ Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında ve 1940'larda yürütülen kültür politikalarını oryantalizm problemi etrafında yeni bir bakış açısıyla değerlendiren çalışmalar ortaya konulmuştur.¹² Bu hususa daha önce değindiğimizi ve Mevlana, Yunus Emre tercümelerinin bu bağlamda değerlendirilmeleri gerektiğini söylemeliyiz. Yine onlarla bağlantılı olarak da 1971 yılında Kültür Bakanlığı da yapan Talat Sait Halman ismine de dikkat çekmek gerekir. Amerika'daki bazı üniversitelerde de görev yapan Halman, iyi bir çevirmen ve kültür adamı olarak çeviri dünyamıza damgasını vurmuş bir isimdir. Türk edebiyatının bir çok güçlü kalemi onun girişimleri ve çevirileri ile yurtdışında tanınma imkanı bulmuşlardır. Fazıl Hüsni Dağlarca, Oktay Rifat, Sait Faik, Melih Cevdet Anday gibi yazarlarımızı bunlara örnek olarak verebiliriz. Fakat Halman'ın yalnızca çağdaş yazarları değil Mevlana ve Yunus Emre gibi isimleri de unutmadığını görüyoruz. Bunda kültür adamı sorumluluğunun yanında, söz konusu isimlerin oryantalist bakış açısından yorumlanmaya elverişli kimliklerinin rolü

¹⁰ Edward Said, *Oryantalizm*, çev. Neziha Uzel, Pınar Yay., İstanbul 1982, s. 16.

¹¹ Bkz. E.J.W., Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi I-II*, çev. Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yayınları, s. 43.

¹² Ali Şükrü Çoruk, "Oryantalizm Üzerine Notlar", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* C.IX, S.12, Aralık 2007, s. 200.

olduğunu düşünüyörüz. 1940'lı yıllardaki Hümanist akımın Mevlana ve Yunus Emre'yi Türk Hümanizmasının avangardistleri olarak saydıklarını hatırlatmak isteriz. Dolayısıyla her iki ismin “insan sevgisi” bağlamında ürettikleri metinlerin oryantalist imgeyi canlandırıcı etkisini unutmamak gerekir. Her ne olursa olsun Mevlana ve Yunus Emre gibi edebiyatımızın yüz aklarının Batı dillerine çevrilme çabaları takdire şayandır. Halman'ın hem bu iki şairimizi hem de diğer Divan edebiyatı örneklerini çevirmesi ve çevrilmelerinde katkıda bulunmasını bu yönden de değerlendirebiliriz. Söz konusu bakış açısı onların Batıda tanınmasını, böylece kültür ve edebiyat dünyamızın gücünün fark edilmesini kolaylaştırmıştır.

Oryantalist tercihlerin en çok öne çıktığı yazarlarımızdan biriye Orhan Pamuk'tur. 2006 yılında Nobel edebiyat ödülü almadan önce de hatırı sayılır bir tanınırlığa sahip olan yazarımızın çeviri romanlarında yer alan tanıtım yazılarında öne çıkan husus, Doğu-Batı ikileminin yol açtığı kültürel ikizleşme sorunsalına dikkat çekmiş olduğudur. “The White Castle” adıyla çevrilen *Beyaz Kale* romanının iç kapak yazılarından birinde aynı zamanda kitabı çeviren kişi olan Victoria Holbrook, Orhan Pamuk'un iki medeniyet arasındaki ikizliğin içindeki farklılıklara vurgu yaparken “Doğu”yu “superstitious” (akıl dışılık, hurafe), Batıyı ise “rational” (aklî) olarak çizdiğini vurgularken bizim tezimizi de güçlendirmiş olur.¹³ Hatta bir tanıtım yazısında adının Salman Rushdie ile anılması bu imgeyi güçlendiren bir kanıttır.¹⁴ *Yeni Hayat ve Benim Adım Kırmızı* romanları üzerine yazılan yazıda benzer biçimde “zamansızlık”a vurgu yapılması “Doğu”nun gizemli, masalımsı dünyasına yapılan birer atıftır. “Rüya, mistisizm, gizem, büyü bir dünya imajının yanında özellikle İstanbul masalımsı bir nitelik kazanır. Esrarlı cinayetler, doğuya ait motifler, akıl dışılık, cinselliğin Bin Bir Gece Masallarını andırır üslupta verilmesi Batılı muhayyileyi harekete geçirici birer unsurdan ibarettir. Bir başka deyişle söz konusu olaylar ancak İstanbul gibi bir masal şehrinde geçebilir. Postmodernist edebiyat imkânlarının kullanıldığı söz konusu metinlerin çevrilmesinde yazarının başarısı kadar oryantalist imgelerin bolluğunun payı olduğu konusunda Hilmi Yavuz başta olmak

¹³ Bkz. Victoria Holbrook, “The White Castle” iç kapak yazısı.

¹⁴ “The New Life (Yeni Hayat)” kitabının iç kapak yazısındaki “Publisher Weekly” dergisinin yorumu.

üzere pek çok eleştirmen aynı fikirdedir.¹⁵ Orhan Pamuk'un edebi değerinin göz ardı edilmemesi kaydıyla bu yorumlara katıldığımızı söylemeliyiz.

Çeviri listesine baktığımızda Yaşar Kemal'in de ideolojik tercihlerle bağlantılı olarak oryantalist bakışla değerlendirildiğini görüyoruz. Romanlarında Anadolu efsanelerinden derlediği gizemli olaylarla dolu masalımsı atmosfer, şiiriye dayalı destansı dili, günümüzden geçmişe yapılan ideolojik göndermeler, Anadolu'nun paganist dönemlerinin İslam ve başka dinlerle karışarak kendine özgü bir inanışlar manzumesi halinde adeta bir halk dinine dönüşmesi, feodal ilişkilerin günümüze yansıyan yüzünü oluşturan tarih dışı tipler, olağanüstüye dayanan söylenceler, söz konusu Doğu imgesini besleyen unsurlardır. Yaşar Kemal'in "büyülü gerçekçilik" akımıyla bağlantılı olarak değerlendirme imkanları da bu hususla ilgilidir. Latin Amerika kökenli bu akımın belki de en önemli noktası Batının kendi dışındaki medeniyet ve kültürlerle yaklaşımında gizlidir. Bu akımın Batıda bu denli popüler olmasının yegane nedeni olmasa da Batı dışı toplumları akıl dışılığa indirgeyen, "tarih öncesi" bir yaşama sahip geri kalmış toplum imajına mahkum eden oryantalist muhayyiledir.

Oryantalist bakış açısının getirdiği tercihlerle beraber değerlendirebileceğimiz bir diğer yazarımız da Halide Edip Adıvar'dır. İngilizce kaleme aldığı ve sonradan Türkçeye çevrilip ödül aldığı romanı *Sinekli Bakkal* (The Clown and His Daughter, 1935) Doğu-Batı çatışmasının bir senteze kavuşturulma imkanının tartışıldığı bir roman olmasıyla öne çıkmaktadır.¹⁶ Özellikle Mevleviliğin, kitabi din anlayışının yerine ikame edilmesinin dinde reform tartışmalarına destek sağlayabileceği tezini alttan alta işleyen roman, bu başlık altında değerlendirilebilir. Bu romanın dışında Reşat Nuri Güntekin'in *Çalılıkuşu* romanı (The Autobiography of Turkish Girl, 1949) da Cumhuriyetin arefesinde Anadolu'nun geri kalmışlığını ve modernleşme

¹⁵ Bkz. Hilmi Yavuz, "Oryantalistleşme", *Osmanlılık, Kültür, Kimlik*, Boyut Kitapları, İstanbul 1996, s. 115-119. Orhan Pamuk'un yalnızca Nobel değil yurtdışında aldığı diğer ödüller konusunda da edebi çevrelerin ikiye bölündüğünü söyleyebiliriz. Bir çok eleştirmen ve yazar onun bu ödülü almasında Ermeni tezlerine verdiği desteğin ve romanlarındaki oryantalist imgelerin büyük bir rolü olduğunu altını çizerek, Pamuk'un dil ve üslubunun yetersiz olduğunu savunmuş ve ödülün siyasi nedenlerle verildiğini ileri sürmüşlerdir. bkz. *Kara Kitap Üzerine Yazılar*, Haz. Nüket Esen, İletişim Yayınları, 3. bs. İstanbul 2013.

¹⁶ Bkz. Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*, İletişim Yayınları, 4.b., İstanbul 1983, s. 133.

çabalarının halkta uyandırdığı olumsuz havayı içermesiyle söz konusu bakış açısı içinde değerlendirilebilir. Modern Batılı muhayyile için akıl dışı, hurafelere dayalı bir hayat süren bir coğrafya hayli ilgi çekicidir. Türk edebiyatının seçkin eserlerinden olmalarından daha çok söz konusu bakış açısının çevrilmelerinde önemli olduğunu düşündüğümüz bu romanlar, modernleşme maceramızın kodlarını taşımaları yönünden de dikkat çekici bulunmuş olabilir.

S o n u ç

TEDA projesinden önce tercüme edilen eserler göz önüne alındığında birkaç istisna dışında genellikle sosyalist-toplumcu yazarların eserlerinin öne çıktığını gördük. Bu hususu ideolojik tercih olarak yorumladığımızı belirtmek gerekir. Nazım Hikmet, Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Kemal Bilbaşar, Orhan Kemal isimlerini bu bağlamda verebiliriz. Bunun yanında toplumcu edebiyat içinde değerlendirilmese de Orhan Veli, Melih Cevdet Anday, Oktay Rıfat, İlhan Berk, Haldun Taner gibi yazarlarımızın toplumcu çevrelere yakınlığı hatta bireysel temalara yönelseler de toplumcu izleği ihmal etmemeleri çevrilmelerinde etkili olmuş gibi görünüyor. Yine listeye baktığımızda Latife Tekin, Buket Uzuner, Erendüz Atasü, Hulki Aktunç gibi isimler de aynı çerçevede değerlendirilebilir. Bunda çoğunlukla yabancı yayınevlerinin Türk yayın dünyası ile kurduğu ilişkinin rolünü de unutmamalıyız. Yazar sendikaları, çevirmenlerin ajanslarla kurduğu ilişkiler, yazarların bağlı olduğu yayınevlerinin yurtdışı ile olan bağlantıları da tercüme edilme tercihlerinde önemli bir yer tutabilir.

Orhan Pamuk ve Yaşar Kemal'in diğer yazarlara göre daha fazla tercüme edilmelerinde kişisel ilişkilerin ve pazarlanma yöntemlerinin de devreye girdiğini söyleyebiliriz. Özellikle Orhan Pamuk'un Postmodern edebiyat anlayışı ile kaleme aldığı romanların kamuoyunda yoğun bir biçimde tartışılması bir pazarlama kolaylığını da beraberinde getirdiğini görüyoruz. Buna bir de yazarın bilinçli bir pazarlama ve reklam faaliyetinde bulunduğunu eklersek Orhan Pamuk'un yurtdışındaki imajının neden bu denli güçlü olduğunun cevabı da kendiliğinden ortaya çıkar. Yaşar Kemal'in ise toplumcu kimliğinin ötesinde eşi Thilda Kemal'in aynı zamanda kendisinin çevirmenliğini de üstlenmesi kişisel olarak ona getirdiği avantaj-

lardandır. Yalnız burada unutulmaması gereken en önemli husus, her iki yazarımızın da aslında edebi değerlerinin tartışma konusu yapmadığımızın bilinmesidir. Türk edebiyatı içinde değerlerini inkâr edemeyeceğimiz yazarlarımızın Batı dünyasının oryantalist imgesini harekete geçirici konuları seçtiğini ileri sürmek sadece çevrilmelerinde söz konusu bakış açısının rolü olduğu üzerine bir değerlendirmedir. Özellikle muhafazakâr diyebileceğimiz çevrelerden olduğu kadar, herhangi bir ideolojik mensubiyeti olmayan çok değerli yazarlarımızdan tercümelerin olmaması bizi bu tür bir değerlendirmeye götürmüştür. Hatta makalenin sonunda verdiğimiz listeye bakıldığında TEDA'dan önce devletin ve Türkiye'deki özel yayınevlerinin tercih ettikleri isimlerin de aynı olması tezimizi güçlendiren delillerdendir.

İNGİLTERE'DE YAYIMLANAN ESERLER

- Adıvar, Halide Edip, "Mask or Souls", London 1953.
- Adıvar, Halide Edip, "The Clown and His Daughter", London 1935.
- Aktunç, Hulki, "Twelfth Song", Eigse Eireann and The Tyrone Guthrie Centre Pres., 1998.
- Atasü, Erendüz, "The Other Side of The Mountain", çev. Erendüz Atasü, Elizabeth Maglen, London, Milet Pub, 2000.
- Bilbaşar, Kemal, "Gemma", çev. Esin B. Rey, London, Owen Publish, 1976.
- Çapan, Cevat, "Where are you Susie Petscheck", çev. Cevat Çapan, Michael Hulse, Todmorten Arc, 2001.
- Füruzan, "A Summer Full of Love", çev. Damian Croft, Milet Publishing, London 2001.
- Dede Korkut Kitabı, "The Book of Dede Korkut" çev. Geoffrey Lewis, Penguin Boks, 1974.
- Durmuş, Fatma, "Turkish Tales", Nottingham Poetry Mathly Pres, London 2004.
- Güntekin, Reşat Nuri, "Afternoon", çev. Wyndham Deedes, London, Heinemann, 1951.
- Güntekin, Reşat Nuri, "The Autobiography of a Turkish Girl", çev. Wyndham Deeds, London, D.Allen, Unwin, 1949.
- Horozcu, Oktay Rifat, "Voices of Memory: Selected Poems of Oktay Rifat", çev. Ruth Christie and Richard McKane, English. Selections Ware.

- Horozcu, Oktay Rıfat, "Poems of Oktay Rıfat", çev. Ruth Christie, Richard Mc Kane, Anvil Pres Poetry, London 2007.
- Ilgaz, Rıfat, "Fourth Company", çev. Damian Craft, Milet Publishing London 2001.
- Karasu Bilge, "Night", çev. Günseli Gün, Baton Rouge, 1994.
- Müldür, Lale, "Water Music", çev. Lale Müldür, Eigse Eiereann and The Tyrone Guthrie Centre Pres. Dublin, 1998.
- Mağden, Perihan, "The Messenger Boy Murders", çev. Richard Homer, London, Milet Pub., 2003.
- Mağden Perihan, Two Girls, çev. Brenda Freely, London Serpents Taile, 2005.
- Makal, Mahmut, "A Village in Anatolia"; çev. Sir Wyndham Deedes, Lewis V. Thomas, London, Vallentine, Mitchell, 1954.
- Matur, Bejan, "In The Temple of a Patient God", çev. Ruth Christie, Todmorten Arc, 2004.
- Pamuk, Orhan, "The Black Book", çev. Maureen Freely. Vintage Books, 2006.
- Pamuk, Orhan, "The White Castle", çev. Victoria Hollbrook, Faber and Faber 1991, 2001, 2009.
- Pamuk, Orhan, "Snow", çev. Maureen Freely, Faber and Faber, 2004, 2005, 2010.
- Pamuk, Orhan, "My Name is Red", çev. Erdağ M. Gökner, Faber and Faber 2001, 2002, 2010.
- Ran, Nazım Hikmet, Beyond The Wall (Selected Poems), çev. Ruth Christie, Richard Mc. Kane, Talat Sait Halman, London Avill Pres Poetry, 2002.
- Ran, Nazım Hikmet, "The Day Before Tomorrow Poems", çev. Taner Baybars, Carcamet pres 1972.
- Ran, Nazım Hikmet, "The Moscow Symphony and other Poems", çev. Rapp Writing, London 1970.
- Ran, Nazım Hikmet, "Rubáiyát", çev. Randy Blasing-Mutlu Konuk, Copper Beech Press, London 1985.
- Ran, Nazım Hikmet, "Selected Poems", çev. Taner Baybars. Jonathan Cape, London 1967.
- Taner, Haldun, "Thick Head and Other Stories", çev. Geoffrey Lewis, Forest Books, London 1988.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, "The Time Resulation Institute", çev. Ender Gürol, London English Madison Turko-Tatar Pres, 2001.

- Tekin, Latife, "Berji Kristin: Tales Garbage", çev. Ruth Christie, Saliha Paker, London Marion Boyars, 1993.
- "The Meaning of Gifts: Stories From Turkey", haz. Jennifer Basett, Oxford University Pres, 1996.
- "The Star and Crescent; An Anthology of Modern Turkish", haz. Derek Patmore, London 1946.
- Uzuner, Buket, "A cup of Turkis coffee", çev. Pelin Ariner, Milet Publishing, 2001.
- "The City of The Heart : Yunus Emre's Verses of Wisdom and Love", çev. Süha Faiz, Shaftesbury, Dorset, Rockport Mass, 1992.
- "The Drop That Became The Sea : Lyric Poems of Yunus Emre", çev. Kabir Helminski and Refik Algan, Selections. English, Putney, Vt.Threshold, 1989.
- Yaşar Kemal, "The Birds Have Also Gone", çev. Thilda Kemal, Collins Harvill, London 1987.
- Yaşar Kemal, "Iron Earth, Copper Skay", çev.Thilda Kemal, Collins and Harvill pres, London 1974.
- Yaşar Kemal, "The Legend of Ararat", çev.Tilda Kemal, Collins and Harvill, London 1975.
- Yaşar Kemal, "The Legend of Thousands" çev.Thilda Kemal, Collins and Harvill, London 1976.
- Yaşar Kemal, "The Undying Grass", çev.Thilda Kemal, Collins and Harvill, London 1977.
- Yaşar Kemal, "The Saga of Seagull", çev.Thilda Kemal, Collins and Harvill, London 1981.
- Yaşar Kemal, "Salman the Solitary" çev.Tilda Kemal, Collins and Harvill, LONDON 1997.
- Yaşar Kemal, "The Wind from the Plain", çev.Thilda Kemal, Collins and Harvill pres, London 1963.
- Yaşar Kemal, "They Burn The Thistles", çev. Margaret E. Platon, Collins and Harvill, London 1973.
- Yaşar Kemal, "The Sea Crossed Fishman", çev. Thilda Kemal, Mathuen Pub., London 1986.
- "Yunus Emre Şiirleri", haz. Suha Faiz, Rocport mass, Shattenburry 1992.

AMERİKA'DA YAYIMLANAN ESERLER

- A Brave New Owest: 100 Modern Turkish Poems”, haz. Talat Sait Halman, Syracuse University Pres., 2005.
- Abasıyanık, Sait Faik, “A Dot on The Map: Selected Stories and Poems”, haz. Talat Sait Halman, İndiana University, 1995.
- Abasıyanık, Sait Faik, “ Sleeping in The Forest”, çev.Talat Sait Halman, Syracuse University, New York 2004.
- Ağaoğlu, Adalet, “Curfew”, çev. John Gulden, Center for Middle Eastern Studies, Texas 1997.
- Adivar, Halide Edip, “ The Shirt of Flance”, Duffied Company, New York 1924.
- Anday, Melih Cevdet, “Rain one step away: Poems”, çev. Talat Sait Halman, Charioter Pres, Washington 1980.
- Anday, Melih Cevdet, “*On The Numad Sea: Poems*”, çev.Talat S. Halman, Nermin Menemencioğlu, Geronimo Books, New York 1974.
- Berk, İlhan, “Selected Poems”, çev. Önder Otçu-Murat Nemed Nejad, Yalisman House, 2004.
- Dağlarca, Fazıl Hüsni, “Selected Poems”, çev. Talat Sait Halman, University of Pittsburgh Pres, 1969.
- Kanık, Orhan Veli, “I’m Listening to İstanbul”, çev. Talat Sait Halman, Corinth Books, New York 1971.
- Kanık, Orhan Veli, “Poems”, çev. Murat Nemed Nejat, Hanging Loose Pres, 1989.
- Kanık, Orhan Veli, “Poems”, çev. Murat Nemet-Nejat, Hanging Loose Press, New York 1989.
- Karasu, Bilge, “The Garden of Departed Cats”, çev. Aron Aji, New Direction Publishing, New York 2003.
- Karasu, Bilge, “Death in Troy”, çev. Aron Aji, San Francisco : City Lights, 2002.
- Kemal, Yaşar, “Memed’ My Hawk”, çev. Eduard Roditi, Review Books, New York 2005.
- Nesin, Aziz, “Aziz Nesin’in Otobiyografi C.1: Böyle Gelmiş Böyle Gitmez”çev. Joseph S. Jacobson, Middle East Monography, University of Texas Austin 1977.
- II. Cilt: ”The Path”, 1979,
III. Cilt, “İstanbul Boy”, 1990.

- Nesin, Aziz, "Turkish Short Stories", çev. Louis Mitler, Three Continent Pres, Washington 1991.
- Pamuk, Orhan, "My Name is Red", çev. Erdağ M. Göknar, A. Knopf, New York 2002.
- Pamuk, Orhan, "The White Castle", çev. Victoria Holbrook, George Braziller, New York 1991.
- Pamuk, Orhan, "The New Life", çev. Güneli Gün, Vintage Books, New York 1998.
- Pamuk, Orhan, "The Black Book", çev. Maureen Freely, New York 2006.
- Ran, Nazım Hikmet, "Human landscapes", çev. Randy Blasing and Mutlu Konuk.
New York : Persea Books, 1982.
- Ran, Nazım Hikmet, "Things I didn't know I loved, Selected poems of Nazim Hikmet", çev. Randy Blasing & Mutlu Konuk, New York : Persea Books, 1975.
- Ran, Nazım Hikmet, "Poems of Nazim Hikmet", çev. Randy Blasing- Mutlu Konuk, Persea Boks, New York 2002.
- Ran, Nazım Hikmet, "The Epic of Sheik Bedreddin", çev. Randy Blasing-Mutlu Konuk, 1977.
- "Short Stories Turkish Women Writers", haz. Nilüfer Mizanoğlu, İndiana University, 1994.
- "The Penguin book of Turkish verse" haz. Nermin Menemencioğlu- Fahir İz Harmondsworth ; New York : Penguin, 1978.
- Yaşar Kemal, "Murder in The Iron", çev. Tilda Yaşar, W. Morrow Pub., 1980.
- Yaşar Kemal, "They Burn The Thistles, çev. Margaret E. Platon, William Morrow and Company, New York 1977.
- Yılmaz, Levent, "Saturn : Selected Poems", çev. Ünal Aytür, Poems, The Sheep Meadow Press, New York 2006.
- Yılmaz, Levent, "The Last Country: Poems 1988-2000", çev. Ünal Aytür, Sheep Meadow Press, New York 2004.
- Yusuf, Has Hacib, "Wisdom of Royal Glory (Kutadgu Bilig A Turko-Islamic Mirror for Princes", çev. Robert Dankoff, Chicago, London, University of Chicago Press, 1983.

TÜRKİYE'DE DEVLET VE ÖZEL YAYINEVLERİNİN ÇEVİRİLERİ

- Araz, Nezihe, "The Emperor's Two Sons", çev. Nezihe Araz, Ministry of Culture, Ankara 2002.
- Araz, Nezihe, "Afife Jale: A Play", çev. Nilüfer Mizanoğlu,, Ministry of Culture, Ankara 1992.
- Burian Orhan, "Critical Approaches, interviews, Selected Poems", İstanbul 1974.
- Ceylan, Mevlüt (haz), "İstanbul Poems", çev. Nermin Menemencioğlu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Bşk. Yay., İstanbul 1996.
- Ceylan, Mevlüt (haz), "101 Poems by 101 Poets: An Anthology of Turkish Poetry", haz. Mevlüt Ceylan, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yay., İstanbul 1996.
- Cumalı, Necati, "Sea Rose", çev. Nilbahar Ekinci, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1991.
- Dağlarca Fazıl Hüsni, "Song of Algeria", çev. Tahsin Saraç, Şakir Ölmez, T. Oflazoğlu, İstanbul 1991.
- Dağlarca, Fazıl Hüsni, "Our Wietnam War", İstanbul 1964.
- Demirel, Hamide "The Poet Fuzuli", Ministry of Culture, Ankara 1991.
- Halman, Talat S., "Living Poets of Turkey: An Anthology of Modern Poems", İstanbul 1981.
- Halman, Talat S., "Süleyman, The Magnificent Poet: The Sultan's Selected Poems", Dost Yay., 1987.
- Halman, Talat S., "Just For The Hell of It" (101 Seçme Şiir), Multilingual Yay., İstanbul 1993.
- Külebi, Cahit, "Türk Mavisi/Turkish", Ministry of Culture, Ankara 1994.
- Kısakürek, Necip Fazıl, "Creating A Man", çev. Mesud Akhtar Shaikh, İslamabad, 2005.
- Mardin, Yusuf, "The Pocket of Twentieth Century Turkish Poetry", Ministry of Culture, Ankara 1990.
- Mevlana Celaleddin Rumi, "Divan-ı Kebir", çev. Nevit Oğuz Ergin, Ministry of Culture, Ankara 2002.
- "Mevlana Celaleddin Rumi", Ministry of Culture, Ankara 1997.

- Nesin, Aziz, “Laugh or Lament: Selected stories of Aziz Nesin”, çev. Mesud Akhtar Shaith, Ministry of Culture, Ankara 2002.
- Nesin, Aziz, “The Tales of Nasreddin Hoca”, çev. Talat. S. Halman, Dost Yay., İstanbul 1988.
- Orhan Kemal, “Ward 1972”, çev. Nevzat Erkmen, Ministry of Culture, Ankara 1993.
- Orhan Kemal, “The Prisoners: A Novell”, çev. Cengiz Lugal, İstanbul 2003.
- Özakman, Turgut, “Fehim Pasha’s Mansion”, çev. Refik Erduran, Ministry of Culture, Ankara 2002.
- Sözen, Suzan, “The Forbidden Love (Loves of Turhan Sultan)”, çev. Joseph and Viola Jacobson, Yeşil Oğlak Yay., İstanbul 1972.
- Tecer, Ahmet Kutsi, “The Neighbourhood” çev. Nüvit Özdoğru, Turkish Centre of The International Theatre Institute, Ankara 1964.
- Uzuner, Buket, “İstanbul Blues”, çev. Pelin Arıner, Epsilon Yay., İstanbul 2004.
- Uzuner, Buket, “The Sound of Fishsteps”, çev. Pelin Arıner, Remzi Kitabevi, İstanbul 2002.
- Yunus Emre, “Selected Poems”, haz. Talat Sait Halman, Ministry of Culture, Ankara 1993.

KAYNAKÇA

- ADIVAR, Adnan, *Osmanlı Türklerinde İlim*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1970.
- BUDAK, Ali, *Batılılaşma ve Türk Edebiyatı*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2008.
- ÇORUK, Ali Şükrü, “Oryantalizm Üzerine Notlar”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:IX, S.12, Aralık 2007.
- ENGİNÜN, İnci, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat’tan Cumhuriyete*, Dergah Yay., İstanbul 2006.
- ESEN, Nüket (haz), *Kara Kitap Üzerine Yazılar*, İletişim Yay., İstanbul 2013.
- GİBB, E.J.W., “Osmanlı Şiir Tarihi I-II”, çev. Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yay. Ankara 1999.
- KAYAOĞLU, Taceddin, *Türkiye’de Tercüme Müesseseleri*, Kitabevi, İstanbul 1998.
- KOÇ, Yakup, “Cumhuriyetten Günümüze Çeviri Faaliyetleri ve Teda Projesi”, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Basılmamış Uzmanlık Tezi, Ankara 2010.

- MORAN, Berna, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*, İletişim Yay., İstanbul 1983.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat, *Türkçede Roman*, İletişim Yay., İstanbul 1985.
- SAİD, Edward W., *Oryantalizm*, çev. Nezih Uzel, Pınar Yay., İstanbul 1982.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yay., İstanbul 2013.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya, “Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü”, *Dün ve Yarın*, İstanbul 1935.
- YAVUZ, Hilmi, *Oryantalistleşme, Osmanlılık, Kültür, Kimlik*, Boyut Kitapları, İstanbul 1996.

“FEATURED ISSUES AT SELECTING TURKISH LITERATURE WORKS FOR TRANSLATING INTO ENGLISH BEFORE TEDA PROJECT”

Abstract

We know that the translation movement has a major impact in the development of civilization. When it is remembered that Arabic and Persian translations after belonging to the Islamic civilization and translations from West shortly before Tanzimat period, we see that such translation activities trace the way from other languages through Turkish. Therefore, by accepting the fact that how perceiving the translations from Turkish to other languages and our culture and civilization codes issues are little bit of neglected, we choose this subject. By going into way of obligating limitation in our work, we reviewed about which points are taken into consideration in translations to English. Among them, we have considerations about whether the publishers or translators of the countries performing translations have an “ideological” or “orientalist” view or not and correspondingly how the literary value of the works and the popularity of the authors are important on that way. When it’s looked at the translated works list that are at the end of our work, we see that our authors take place in the collectivist-socialist wing even though they are on a certain quality. Scarcely any number of writers who is nationalist-conservative or by an even known phrase who has a right ideology, has led us to evaluate the criteria as “literary value” and “popularity of the author” under the headings of “ideological” and “orientalist” viewpoint. Therefore, we focus on two main topics mentioned criteria. Another issue that should be emphasized here is that, TEDA Project which is conducted successfully by Ministry of Culture since 2005, supports the abroad publicators for the publication of Turkish literature works without any ideological distinction. For this reason, we limit the criteria which are applied in question translation, with the translations until 2005.

Keywords

Translation, literature, Socialist, orientalism, ideological.